ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора А.М. Бабенка на дисертацію Дякур Марії Дмитрівни на тему: «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності», подану на захист до спеціалізованої вченої ради у Донецький державний університет внутрішніх справ на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дисертаційного дослідження «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності» зумовлена винятковою суспільною значущістю медичної діяльності, безпосереднє призначення якої полягає у збереженні життя, охороні здоров'я та забезпеченні добробуту людини. Водночас протиправні діяння, що вчиняються у цій сфері, можуть не лише порушувати встановлений порядок надання медичної допомоги та права пацієнтів, а й створювати безпосередню загрозу їхньому життю і здоров'ю, спричиняти тяжкі, а іноді й незворотні наслідки. За таких обставин особливого значення набуває не лише належне реагування на вже вчинені кримінальні правопорушення, а й формування дієвої системи їх запобігання, орієнтованої на своєчасне виявлення та усунення причин і умов, що сприяють протиправній поведінці.

Суспільна значущість цієї проблематики виходить далеко за межі національного правового простору. На міжнародному рівні безпека пацієнтів, належна якість медичної допомоги та мінімізація ризиків заподіяння шкоди під час її надання належать до пріоритетних напрямів діяльності Всесвітньої організації охорони здоров'я. За оцінками ВООЗ, у світі щороку понад три мільйони людей помирають унаслідок небезпечного надання медичної допомоги. Хоча наведений показник характеризує проблему безпеки медичної допомоги загалом і не може ототожнюватися з кількістю смертей,

безпосередньо спричинених кримінально протиправними діяннями, він переконливо засвідчує масштаб ризиків у цій сфері та необхідність удосконалення механізмів їх попередження.

Не меншої уваги потребує відповідна проблематика і в Україні. Функціонування системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану, значне навантаження на медичну інфраструктуру та необхідність забезпечення доступності, якості й безпеки медичної допомоги актуалізують питання належної організації медичної діяльності, дотримання професійних стандартів, захисту прав пацієнтів і запобігання протиправним діянням. При цьому особливого значення набуває комплексний підхід, який охоплює як правопорушення, пов'язані з неналежним виконанням професійних обов'язків медичними та фармацевтичними працівниками, так і інші кримінально протиправні прояви, що можуть мати місце у сфері охорони здоров'я.

Певне уявлення про гостроту проблеми дають дані національної кримінальної статистики. У 2022 році було зареєстровано 327 правопорушень, пов'язаних із невиконанням або неналежним виконанням медичними чи фармацевтичними працівниками професійних обов'язків, що спричинило тяжкі наслідки для хворого; у 2023 році – 436, у 2024 році – 424, у 2025 році – 409, а протягом січня–вересня 2026 року – 338. Частка проваджень, у яких повідомлено про підозру, становила відповідно 0,61%, 0,46%, 0,24%, 3,18% та Наведені показники стосуються лише одного з різновидів кримінальних правопорушень у медичній сфері, однак засвідчують необхідність подальшого вивчення практики їх виявлення, розслідування та запобігання. Складність цієї діяльності зумовлена потребою застосування спеціальних медичних знань, оцінювання професійних дій і встановлення причинного зв'язку між ними та заподіяними наслідками. Водночас важливо розмежовувати несприятливий результат лікування, професійну помилку та кримінально каране діяння, забезпечуючи захист прав як пацієнтів, так і медичних працівників.

Отже, актуальність теми дисертаційного дослідження М.Д. Дякур визначається сукупністю міжнародних і національних чинників, суспільною

значущістю забезпечення безпеки медичної діяльності, необхідністю захисту життя та здоров'я людини, а також потребою у вдосконаленні механізмів виявлення, припинення й запобігання кримінальним правопорушенням у цій сфері. Комплексне дослідження теоретичних засад, детермінант і практики запобігання відповідним правопорушенням має сприяти поглибленню кримінологічних знань, розробленню науково обґрунтованих профілактичних заходів і підвищенню ефективності діяльності суб'єктів запобігання. З огляду на викладене, обрана тема дисертації М.Д. Дякур є своєчасною, суспільно значущою та має істотне теоретичне і практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Дорожньої карти з питань верховенства права, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 р. № 475-р; Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2025 р. № 34-р; Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку, як частини сектору безпеки і оборони, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол засідання від 07.08.2026 р. № 17).

Наукова новизна, достовірність отриманих висновків і рекомендацій, їх загальнонаціональне або світове значення. Результати проведеного дисертаційного дослідження характеризуються високим рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної спрямованості. Представлена робота є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, у якому на сучасному методологічному рівні обґрунтовано нові положення щодо засад запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичного обслуговування в Україні та розроблено науково обґрунтовані пропозиції і рекомендації, спрямовані на удосконалення національного законодавства та кримінологічної практики. До найвагоміших положень, що відображають наукову новизну дослідження, належать такі, зокрема: автором

уперше було із урахуванням позитивного досвіду Великої Британії, Канади та Данії доведено доцільність впровадження в Україні культури нульової толерантності до медичної помилки шляхом створення та інтеграції системи реєстрації випадків спричинення медичним працівником шкоди здоров'ю; із урахуванням позитивного досвіду Сполучених Штатів Америки визначено потребу у впровадженні механізму альтернативного вирішення конфліктів, який має включати заходи, спрямовані на інтеграцію медіативних процедур та створення при медичних закладах спеціальних служб врегулювання конфліктів; із урахуванням позитивного досвіду Словенії та узагальнених результатів судової та правоохоронної практики обґрунтовано потребу в розробці національної стратегії медичної грамотності, що надасть можливість знизити латентність протиправних діянь у сфері медичної діяльності, шляхом підвищення частоти звернень пацієнтів (їх представників) до правоохоронних органів; доведено кореляцію між очікуваними результатами реалізації Стратегії державної наркополітики на період до 2030 та станом кримінально-правової протидії незаконній видачі медичними працівниками рецептів на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин. За результатами вивчення практики Верховного Суду доведено доцільність удосконалити склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 319 КК України шляхом виключення із диспозиції ч. 1 цієї кримінально-правової норми вказівки на такі ознаки суб'єктивної сторони як корисливий мотив та інші особисті інтереси; обґрунтовано доцільність удосконалення інституту цивільно-правової відповідальності медичних працівників, шляхом встановлення та закріплення розмірів відшкодування шкоди пацієнтам, які були б диференційовані в залежності від ступеня тяжкості спричинених здоров'ю наслідків; доведено доцільність активного застосування до медичних працівників, які вчинили кримінальні правопорушення у сфері професійної діяльності такого заходу забезпечення кримінального провадження як відсторонення від посади (стор.

Крім цього за результатами дослідження удосконалено: аргументи на користь доцільності створення та розвитку інституту Уповноваженого з питань охорони здоров'я, що надасть можливість вирішити одразу декілька проблемних питань: по-перше, це підвищить ефективність надання медичних послуг, оскільки буде забезпечено додатковий контроль за діяльністю медичних працівників; по-друге, посилить захист прав пацієнтів, навіть тоді, коли це не стосується вчинення щодо них кримінальних правопорушень; по-третє, сприятиме зниженню латентності суспільно небезпечних діянь, що вчиняються у сфері медичної діяльності; наукові позиції щодо доцільності створення незалежних судово-медичних комісій, які проводять експертизи у справах про притягнення до кримінальної відповідальності медичних працівників за професійні правопорушення. Аргументовано, що більшу частину членів такої комісії мають складати представники Державної установи «Інститут судової психіатрії та судової медицини Міністерства охорони здоров'я України». Зауважено, що до складу комісії також в обов'язковому порядку мають входити не менш, ніж два професори кафедр судової медицини; положення щодо доцільності розробки та прийняття законодавчого акту, який би регулював відносини між медичними працівниками та пацієнтами, а також встановлював би права пацієнтів та механізм їх захисту; теоретичні підходи щодо доцільності розробки та впровадження у практичну діяльність правоохоронних органів методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності. Доведено, що прогалини у конструкціях окремих кримінально-правових норм, якими передбачено кримінальну відповідальність за такі протиправні діяння та складнощі у доведенні причинно-наслідкового зв'язку між діями медичного працівника та шкодою, яка була спричинена життю або здоров'ю пацієнта є основною причиною закриття кримінальних проваджень на підставі ст. 284 КПК України; типові кримінологічні ознаки жертви кримінального правопорушення у сфері медичної діяльності, до яких віднесено: 1) низький рівень обізнаності у сфері охорони здоров'я; 2) низький рівень правової освіти; 3) середній ступінь віктимності; 4) високий ступінь

ризику вторинної віктимізації; систему змін та доповнень до національного кримінального законодавства в частині удосконалення кримінально-правових норм, у яких встановлено кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері медичної діяльності в Україні (стор. 29-30).

В роботі набули подальшого розвитку: підходи до виявлення способів виконання заходу, передбаченого у пункті 3.2.2.4 розділу III Дорожньої карти з питань верховенства права, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 р. № 475-р, шляхом обґрунтування потреби у схваленні Концепції реформування системи охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби та інтеграції пенітенціарної медицини до єдиного медичного простору через встановлення підпорядкування пенітенціарних медичних закладів Міністерству охорони здоров'я; система детермінант кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері медичної діяльності, які диференційовані на такі групи: *соціально-економічні*: 1) недостатнє фінансування системи охорони здоров'я; 2) масове внутрішнє переміщення населення та міграція за кордон; 3) психологічне виснаження медичних працівників; 4) загальне погіршення економічного становища населення; *організаційно-правові*: 1) високий ступінь латентності, обумовлений недоліками кримінально-правового та кримінального процесуального забезпечення механізму запобігання суспільно небезпечним діянням у сфері медичного обслуговування; 2) відсутність спеціальних методик розслідування кримінальних правопорушень у сфері медичного обслуговування; *військово-політичні*: 1) зниження якості навчання здобувачів вищої освіти через перехід на дистанційну/змішану форму навчання; 2) брак кадрів, зумовлений поступовим розбронюванням медичних працівників; 3) медичний колабораціонізм; *культурно-ідеологічні*: 1) непрофесійне ставлення до обов'язків медичного працівника; 2) відсутність належного розуміння норм етики; теоретичні підходи до визначення потреби в удосконаленні переліку кримінальних правопорушень кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення. Доведено, що включення до

такого переліку окремих протиправних діянь, що вчиняються у сфері медичної діяльності підвищує їх латентність та негативним чином впливає на оцінку реальної кримінологічної ситуації; типологія жертв кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності. Доведено, що із загальноприйнятої у віктимологічній доктрині класифікації жертв доцільно виокремити такі типи як: 1) активні жертви; 2) пасивні жертви; 3) провокативні жертви; 4) латентні жертви. Доведено, що найбільш часто жертви кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері медичної діяльності відносяться до латентного типу (стор. 30-31).

Науково значущими є результати дослідження, присвячені дослідженню та диференціації етапів становлення і розвитку законодавства щодо кримінально-правової охорони права громадян на належне медичне обслуговування; розкриттю сутності соціальної обумовленості та систематизації підстав криміналізації суспільно небезпечних діянь у сфері медичної діяльності в Україні; визначенню стану наукової розробки та охарактеризуванню сучасних теоретичних підходів до визначення проблем запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності в Україні (стор. 34-92).

Суттєвим внеском у розвиток кримінально-правової науки є здійснена авторкою кримінально-правова характеристика об'єктів та об'єктивної сторони кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності в Україні; надання кримінально-правової характеристики суб'єктів та суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності в Україні; аналіз та удосконалення видів та розмірів покарань, передбачених за вчинення кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності в Україні (стор. 95-163).

До найбільш вагомих наукових результатів дисертації слід віднести охарактеризування сучасного стану, структури та динаміки кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності в Україні, узагальнення тенденції такої кримінально протиправній діяльності; систематизацію та

охарактеризування детермінант, що впливають на вчинення кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності в Україні; визначення та удосконалення кримінологічних ознак осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у сфері медичної діяльності в Україні; визначення та удосконалення кримінологічні ознаки жертв кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності в Україні (стор. 166-248).

Високої оцінки заслуговують наукові результати, пов'язані з виявленням та удосконаленням заходів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності в Україні; систематизацією міжнародних стандартів реалізації кримінально-правової політики у сфері охорони медичної діяльності; дослідженням зарубіжного досвіду кримінологічного захисту прав громадян на належне медичне обслуговування та виявити позитивні риси для запозичення у національну кримінологічну практику (стор. 253-384).

Достовірність отриманих результатів забезпечується належною методологічною основою дослідження, використанням широкого комплексу загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, опрацюванням значного масиву нормативно-правових актів, наукових джерел, статистичних матеріалів та результатів власних емпіричних досліджень авторки. Сформульовані в дисертації висновки є логічно послідовними, внутрішньо узгодженими та достатньо аргументованими.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, мають вагоме значення для подальшого розвитку науки кримінального права та кримінології, удосконалення державної політики у сфері медичної діяльності, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів і розвитку системи запобігання кримінальним правопорушенням у цій сфері в Україні. Окремі результати дослідження можуть бути використані у правотворчій діяльності, освітньому процесі, а також у практичній діяльності правоохоронних органів та інших суб'єктів, уповноважених здійснювати заходи із запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності.

Таким чином, наукова новизна одержаних результатів, належний рівень їх теоретичного узагальнення, обґрунтованість сформульованих висновків і рекомендацій дають підстави стверджувати, що дисертація М. Д. Дякур є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливу наукову проблему, що має істотне значення для подальшого розвитку кримінально-правової та кримінологічної науки. Одержані результати характеризуються загальнонаціональним значенням і становлять вагомий внесок у розвиток юридичної науки України.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження дає підстави констатувати належний рівень обґрунтованості та достовірності сформульованих автором наукових положень, висновків і рекомендацій. Отримані результати ґрунтуються на комплексному використанні сучасних методів наукового пізнання, значній нормативній, теоретичній та емпіричній базі, а також характеризуються внутрішньою логічною узгодженістю.

Достовірність одержаних результатів зумовлена належним емпіричним підґрунтям дослідження, зокрема опрацюванням матеріалів судової практики та статистичних даних. У процесі підготовки дисертації автором проаналізовано вироки, розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень, у справах про кримінальні правопорушення у сфері медичної діяльності. Це дало змогу виявити особливості вчинення відповідних кримінальних правопорушень, простежити тенденції судової практики, визначити типові проблеми доказування та узагальнити практику застосування кримінально-правових засобів реагування. Важливим складником емпіричної бази стали також статистичні дані Офісу Генерального прокурора щодо кримінальних правопорушень у зазначеній сфері, а також аналітичні дані Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства юстиції України, щорічної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав

людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, засобів медіа. Сукупність опрацьованих емпіричних матеріалів створює підґрунтя для формулювання обґрунтованих наукових висновків і узагальнень.

Наукові результати дисертації ґрунтуються на комплексному опрацюванні чинного національного законодавства, міжнародно-правових актів, матеріалів судової практики, статистичних даних і значного масиву наукової літератури з кримінального права, кримінології, теорії держави і права, а також суміжних галузей знань. Це забезпечило всебічний розгляд проблематики запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності, урахування її правових, кримінологічних та організаційних аспектів і належне теоретичне підґрунтя для обґрунтування одержаних результатів.

Позитивної оцінки заслуговує застосування взаємопов'язаного комплексу загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження, вибір яких відповідає поставленій меті та визначеним завданням. Використання відповідного методологічного інструментарію дало змогу послідовно дослідити закономірності злочинності у сфері медичної діяльності, систематизувати її детермінанти, охарактеризувати діяльність суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням і розробити пропозиції, спрямовані на вдосконалення кримінологічної політики у цій сфері.

Повнота викладення основних наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації у наукових публікаціях. Основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у докторській дисертації, достатньою мірою відображені у наукових публікаціях автора та пройшли належну апробацію в науковому середовищі.

Основні результати дисертаційного дослідження Дякур Марії Дмитрівни достатньою мірою відображені у наукових публікаціях авторки. За темою дисертації опубліковано 29 наукових праць, серед яких 20 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 3 статті у виданнях, проіндексованих у наукометричній базі Web of Science Core Collection та Scopus. Основні положення дисертації пройшли належну апробацію на 6

міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах, що свідчить про їх наукову верифікацію, фахове обговорення та відповідність вимогам, установленим до докторських дисертацій.

Опубліковані наукові праці охоплюють основні напрями дисертаційного дослідження та відображають послідовність наукових пошуків автора – від вивчення окремих аспектів протидії злочинності у сфері медичної діяльності до комплексного осмислення проблем запобігання кримінальним правопорушенням у цій сфері. Положення, висновки та пропозиції, викладені в публікаціях, отримали подальший розвиток, поглиблення й системне узагальнення в дисертації, що свідчить про послідовність наукового пошуку та цілісність проведеного дослідження.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження М.Д. Дякур полягає в тому, що сформульовані у роботі теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у різних сферах правотворчої, правозастосовної, наукової та освітньої діяльності.

З огляду на це, результати дослідження можуть використовуватися у: науково-дослідній роботі – для проведення галузевих досліджень, спрямованих на подальший розвиток кримінології, зокрема щодо запобігання кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи, а також протиправних діянь, які вчиняються у професійній сфері (акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 13 липня 2026 року).

У законотворчій діяльності – при розробці нових законодавчих, а також інших нормативно-правових актів, якими урегульовано діяльність правоохоронних органів у сфері запобігання кримінальним правопорушенням, а також при підготовці змін і доповнень до Кримінального кодексу України в частині удосконалення кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері медичної діяльності.

В освітньому процесі – при викладанні таких освітніх компонент як: «Кримінальне право» та «Кримінологія» (акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 13 липня 2026 року).

У практичній діяльності – теоретичні положення та практичні рекомендації, викладені у дисертації можуть бути використані як елемент методики розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Насамперед науковий інтерес становлять розроблені автором концептуальні підходи до формування та реалізації кримінологічної політики у сфері запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності, удосконалення кримінально-правових і кримінологічних засобів протидії таким правопорушенням, а також підвищення ефективності діяльності суб'єктів запобігання злочинності. Запропоновані положення можуть бути використані в процесі подальшого вдосконалення кримінального законодавства України, а також нормативно-правового регулювання медичної діяльності в частині забезпечення її законності та безпеки.

Окремі результати дослідження мають практичне значення для діяльності правоохоронних органів, органів прокуратури, судових органів та інших суб'єктів, до компетенції яких належать виявлення, розслідування, розгляд і запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності. Зокрема, практичний інтерес становлять сформульовані автором пропозиції щодо вдосконалення системи моніторингу відповідних кримінальних правопорушень, підвищення ефективності їх виявлення та документування, а також налагодження міжвідомчої взаємодії між уповноваженими суб'єктами.

Матеріали дисертації можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях проблем кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності, кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері охорони здоров'я, формування та реалізації кримінологічної політики, а також розвитку теоретичних і прикладних засад запобігання злочинності. Результати дослідження можуть бути впроваджені в освітній процес під час викладання

навчальних дисциплін «Кримінологія», «Кримінальне право України», «Запобігання злочинності», «Медичне право», підготовки підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій, а також у межах професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів та інших фахівців, діяльність яких пов'язана із забезпеченням законності й правопорядку у сфері медичної діяльності.

Ознайомлення з текстом дисертації та авторефератом засвідчило їх змістову узгодженість. Наукові публікації автора відображають основні результати проведеного дослідження та забезпечують належне висвітлення його ключових положень. За результатами ознайомлення з дисертацією, авторефератом і науковими працями автора не встановлено обставин, які б давали підстави ставити під сумнів самостійність проведеного дослідження та дотримання основних принципів академічної доброчесності.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження М.Д. Дякур характеризуються практичною спрямованістю та мають потенціал для використання у правотворчій і правозастосовній діяльності, науковій роботі й освітньому процесі. Це засвідчує їх прикладне значення та можливість використання для подальшого вдосконалення системи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності в Україні.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи загальний науковий рівень дисертаційного дослідження, його теоретичну та практичну значущість, слід звернути увагу на окремі положення роботи, які мають дискусійний характер або потребують додаткової аргументації.

У межах дослідження авторка виокремлює чотири групи детермінант кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності в Україні: соціально-економічні, організаційно-правові, військово-політичні та культурно-ідеологічні. Водночас, на нашу думку, запропонована класифікація потребує додаткового обґрунтування в частині систематизації морально-психологічних чинників, які, як зазначає сама авторка, відіграють важливу роль у детермінації

відповідних кримінальних правопорушень. Зокрема, дискусійним залишається питання про доцільність виокремлення таких чинників у самостійну групу з огляду на їхній зміст і взаємозв'язок з іншими визначеними авторкою групами детермінант. Вважаємо, що чіткіше розмежування зазначених категорій сприяло б поглибленню теоретичного обґрунтування запропонованої класифікації.

Окремі положення підрозділу «Сучасний стан, структура та динаміка кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності в Україні» потребують додаткового обґрунтування. Зокрема, попри заявлену в назві підрозділу проблематику, проведений аналіз переважно зводиться до наведення абсолютних показників облікованих кримінальних правопорушень та кількості ухвалених вироків за окремими статтями КК України. Водночас робота тільки б виграла, у разі надання автором результатів дослідження кількісно-якісних показників відповідних кримінальних правопорушень, зокрема відносних показників їхньої динаміки за визначений період, структури та питомої ваги окремих видів діянь, а також територіального розподілу. Також розрахунків відносних показників, які дали б змогу оцінити інтенсивність поширення досліджуваних діянь, зіставити їх поширеність у різні роки та виявити регіональні особливості. Крім того, потребує конкретизації методика визначення відповідних показників і критерії, за якими авторка характеризує стан досліджуваних кримінальних правопорушень як загалом задовільний.

Водночас дискусійним видається висновок авторки про те, що соціально-демографічні ознаки не дають змоги виокремити особливості особистості кримінального правопорушника у сфері медичної діяльності. Адже наведені в дисертації результати аналізу віку, статі, освіти та працевлаштування засуджених осіб могли б стати підґрунтям для виявлення певних закономірностей вчинення таких правопорушень. Зокрема, потребує уваги питання про можливий зв'язок між віком і професійним досвідом медичного працівника та вчиненням ним кримінального правопорушення, передбаченого ст. 140 КК України. Виявлення таких закономірностей мало б значення для визначення груп підвищеного ризику та розроблення відповідних заходів

запобігання. Однак у роботі наведені статистичні дані переважно констатуються, тоді як їх аналітичне осмислення не дає достатніх підстав для категоричного висновку про відсутність значення соціально-демографічних характеристик у кримінологічній характеристиці відповідних осіб.

У дисертації автор визначає типові кримінологічні ознаки жертв кримінальних правопорушень у сфері медичної діяльності, відносячи до них низький рівень обізнаності у сфері охорони здоров'я та правової освіти, середній ступінь віктимності й високий ризик вторинної віктимізації. Водночас наведені положення мають переважно узагальнений характер і не дають змоги сформувати цілісний кримінологічний портрет потерпілого від таких правопорушень. Зокрема, залишається незрозумілим, які саме соціально-демографічні та інші характеристики притаманні типовій жертві, а також на підставі яких критеріїв автор визначив ступінь її віктимності. Крім того, потребує додаткового пояснення висновок про низький рівень правової обізнаності потерпілих, зроблений на підставі аналізу судових вироків, адже сам факт відсутності в них відомостей про знання потерпілими своїх прав не може свідчити про недостатній рівень такої обізнаності. З огляду на це, більш ґрунтовне висвітлення зазначених питань дало б змогу поглибити кримінологічну характеристику потерпілих та посилити аргументованість відповідних висновків дисертації.

У дисертації автором запропоновано низку змін до кримінального та кримінального процесуального законодавства, а також нормативно-правових актів, що регулюють медичну діяльність і проведення судово-медичних експертиз. Водночас окремі пропозиції потребують більш глибокого обґрунтування. Зокрема, автор пропонує передбачити, що більшість членів комісії, яка проводить експертизи у справах про притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності за професійні правопорушення, мають бути представниками конкретної державної установи, а до її складу обов'язково повинні входити не менше двох професорів кафедр судової медицини. Однак у дисертації доцільно було б докладніше пояснити, чому саме

такий склад комісії є необхідним і яким чином він сприятиме підвищенню об'єктивності та якості експертних висновків.

У дисертації автор відносить заходи забезпечення кримінального провадження до основних заходів індивідуально-профілактичного запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності. Водночас таке положення викликає певні застереження, оскільки зазначені процесуальні заходи застосовуються в межах кримінального провадження, тоді як індивідуально-профілактичне запобігання має на меті недопущення вчинення кримінального правопорушення конкретною особою. У зв'язку із цим потребує додаткового пояснення, яким чином автор обґрунтовує віднесення заходів забезпечення кримінального провадження до системи індивідуально-профілактичного запобігання.

Висловлені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, мають переважно рекомендаційний характер і можуть бути предметом подальших наукових досліджень та фахової дискусії.

Відсутність порушень академічної доброчесності. За результатами розгляду дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача, присвячених тематиці дослідження, фактів недотримання принципів академічної доброчесності, які могли б поставити під сумнів достовірність наукових результатів, їхню значущість або самостійність авторських напрацювань, не встановлено.

Змістовий аналіз дисертації дає змогу констатувати, що робота виконана на основі самостійного наукового пошуку. Автором визначено власний напрям дослідження проблеми, послідовно розкрито її основні аспекти та забезпечено логічну цілісність викладених положень. Використання наукових джерел, законодавчих і підзаконних актів, статистичних відомостей та інших матеріалів супроводжується відповідними бібліографічними посиланнями, що забезпечує можливість ідентифікації використаних джерел і дотримання принципів академічного цитування.

Викладені в дисертації результати, теоретичні узагальнення та практичні рекомендації відображають результати проведеної автором дослідницької роботи й мають значення для подальшого розвитку кримінально-правових і кримінологічних досліджень. Оприлюднення основних результатів у наукових публікаціях засвідчує їх представлення науковій спільноті та є складовою апробації отриманих напрацювань.

Під час опонування не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації або фальсифікації дослідницьких результатів. Сукупність зазначених обставин дає підстави оцінювати дисертацію як таку, що відповідає основним вимогам академічної доброчесності, передбаченим законодавством України у сфері освіти й вищої освіти, та загальноприйнятим етичним принципам здійснення наукової діяльності.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. На підставі проведеного аналізу дисертації та наукових публікацій Дякур Марії Дмитрівни можна дійти висновку, що дисертаційна робота на тему «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері медичної діяльності» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено важливу наукову проблему, що має істотне значення для розвитку науки кримінального права та кримінології. Отримані результати характеризуються науковою новизною, належним рівнем теоретичної обґрунтованості та практичної значущості, а сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації є достовірними, достатньо аргументованими й такими, що можуть бути використані у науковій, правотворчій та правозастосовній діяльності.

З огляду на актуальність обраної теми, ступінь обґрунтованості та достовірності наукових результатів, їх теоретичне і практичне значення, повноту викладення у наукових публікаціях, а також враховуючи, що висловлені у відгуку зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, вважаю, що дисертація Дякур Марії Дмитрівни на тему «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері

медичної діяльності» відповідає вимогам Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Опонент:

Завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін
інституту права та безпеки Одеського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор **Андрій БАБЕНКО**

«ПОГОДЖЕНО»
Перший проректор
Одеського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор **Максим КОРНІЄНКО**